

МОРАЛЬНІ АВТОРИТЕТИ НАЦІЇ ЯК ОПТИКА ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ

Гордієнко М. Г.

кандидат політичних наук,

доцент кафедри соціальної роботи

Яготинський інститут

Міжрегіональної академії управління персоналом

м. Яготин, Україна

Нинішньому поколінню наших громадян випала нагода жити в умовах тектонічних зсувів соціальної реальності й турбулентних трансформацій політичного простру, що обумовлює перманентні випробування та пошук адекватних відповідей на буремні катаклізми пострадянських реалій. Засилля популізму і псевдодемократії підриває усталені парадигми соціального буття, руйнує легітимні засади політичних відносин, релятивізує духовні цінності та морально-етичні імперативи як консолідуючі ресурси народу. Наразі українська нація у черговий раз постала перед викликом неоімперського поневолення. Суверенний статус держави в умовах зовнішньої агресії визначається не тільки наявністю дієздатної армії, міцної економіки, компетентної еліти, а й залученням до управлінських процесів пасіонарних особистостей та моральних авторитетів нації, здатних толерувати державотворчі цінності й алгоритми солідарності. Вітчизняний політолог й експерт В. Небоженко слушно зауважує, що «моральні Авторитети нації, є прикладом для наслідування, підтримують мир і злагоду в родині і країні, і є основою соціалізації базової особистості українського суспільства. Без цього «скелета» ще довго не буде ніякої України..., а громадяни перетворюються в «мішок розсипаної картоплі», в підданих чужої держави, навіть якщо вони називають себе українцями. Без Героїв, Авторитетів і Мудреців, все інше – закон, релігія, місце проживання, мова, кров, успіх в житті завжди будуть вторинні і легко будуть продаватися, фальсифікуватися або використовуватися недругами українського суспільства в своїх цілях» [2]. Вижити в умовах навали путінської орди й розгулу корумпованого капіталу може лише консолідоване суспільство, що робить ставку на виховання національно свідомих й патріотичних індивідів. Зріла особистість формується на основі не лише духовності, культури, традицій, історичної пам'яті та колективної свідомості багатьох

покоління, а й на прикладах відважних вчинків та нескореного сумління авторитетних особистостей.

Починаючи з епохи Відродження, коли людину було поставлено у центр соціальних відносин, вона своїм розумом та моральним авторитетом стала рушійною силою розвитку суспільства. Відтоді універсальним критерієм буття людства постає гуманізм і моральність, які постійно виборюють своє право на існування. Наразі людська цивілізація досягла високих стандартів інформаційно-технологічного розвитку, але синхронно занедбала морально-етичні імперативи й чесноти толерантності. Цифрова епоха рельєфно проявляє таку дихотомію: з одного боку сучасні електронні носії інформації можуть здійснювати просвітницьку функцію, а з іншого – поширювати брудні технології, популізм та зомбування свідомості людей. У цьому контексті через ЗМІ, телебачення, соціальні мережі відбувається масове розкручування й тиражування псевдотолерантності. Це не тільки викривляє і спотворює реальність, а й ціннісно спустошує соціум та шкодить процесу державотворення.

Після відносно коректного розпаду радянської імперії були сподівання на демократичний і консолідований формат розвитку української державності. Однак цьому завадили такі аномальні фактори: по-перше, експлуатація кулуарних механізмів реалізації влади за межами моралі, права й толерантності; по-друге, утвердження кланово-олігархічної моделі існування пострадянської України; по-третє, надмірні амбіції нашої псевдоеліти, що використовує державу як корумповану структуру для власного збагачення; по-четверте, брутальна агресія Московії, що прагне підкорити Україну для реінкарнації імперії; по-п'яте, дефіцит харизматичних постатей, моральних авторитетів у постколоніальній Україні, які задають вектор толерантного розвитку нації й надихають владу на служіння народу. У цьому дослідженні ми обґрунтовуємо тезу про те, що моральні авторитети нації не лише допомагають формувати духовний світ індивіда з урахуванням власного досвіду і життєвої мудрості, а й дають об'єктивну оцінку явищам і процесам сьогодення, розвінчують надмірні політичні ілюзії. Брак моральних авторитетів з її імперативами толерантності спричиняє занепад державності й деградацію суспільства.

У постмодерну добу аристотелівська парадигма моральної політики витісняється макіавеллістськими принципами доцільності, сили, користі й вигоди. Яскравим прикладом політики макіавеллізму й псевдотолерантності є путінська Росія. Кремлівська експансія в Україну, що здійснюється у форматі гібридної війни, фактично відкидає людську цивілізацію в похмуру епоху раннього Середньовіччя. Ми вважаємо, що симетричну відповідь кремлівському

варварству треба формувати в координатах морально-етичних чеснот, політичного реалізму, толерантності, а не екзальтованого цинізму чи патологічної ненависті. В умовах розгулу терору й насилля вагоме слово мають моральні авторитети нації, які задають ціннісні координати соціуму. Їхні меседжі корелюються з такими здавна притаманними для українців рисами національної ментальності, як кордоцентризм, демократичний плюралізм, схильність до толерантності. Ці принципи прямо протилежні до авторитарної моделі управління, що практикується нашим північним сусідом. Тому українці ніколи не примиряться із кремлівським деспотизмом, який нині віроломно принесений на нашу територію путінським режимом. Альтернативою деспотичній владі є культивування гуманізму, толерантності, патріотизму, відповідальності, обов'язку, волелюбності й громадянського сумління.

Процес становлення конкурентоспроможної державності, спроможної захистити свій суверенітет, здійснюється харизматичними лідерами, добірною верствою людей, які своїм рівнем компетентності й громадянським сумлінням заслужили довіру здійснювати легітимне управління. На сучасному етапі буття українського суспільства такої якості еліти ще не створено. Натомість «відбулася абсолютна девальвація поняття «морального авторитету», – каже Михайло Слабошпицький. – Це трапилось зокрема тому, що кожна команда виставляла своїх так званих авторитетів. Наприклад, був Євген Свєрстюк, але для жодної влади він не був моральним авторитетом. Натомість загалу пропонувались люди, які асоціювались із владою, а отже ототожнювались із лідерством і авторитетністю. Це спотворювало цей інститут. Або скажімо всі знають Любомира Гузара. Унікальна людина, але стала вона такою сама по собі. А тепер пригадаємо часи, коли в Україні формувалася кланово-олігархічна система, свого роду навіть кримінальний режим. Тоді просували і поважали людей з специфічними моральними якостями. І режим цей виявився настільки міцним, що його не могли зламати навіть два майдани. Суть ще і в тому, що після отримання незалежності з'ясувалося, що величезна кількість української інтелігенції покійно наввипередки побігла під нову владу... Тому для усвідомлення того чи є людина моральним авторитетом, треба подивитись наскільки вона здатна витримати випробування «присяжкою» влади» [1]. Вітчизняний істеблішмент деградований своїми корупційними діями, жадобою до влади та необмеженого збагачення. Тому у нас існує великий соціальний запит на відкриту політику, прозору владу, толерантні чесноти моральних авторитетів як альтернативи антиукраїнському реваншу.

Моральний авторитет у політичних відносинах репрезентує взірці поведінки, концептуальне мислення, виступає носієм демократичних норм і принципів, національної самобутності, окреслює матриці розбудови нового формату держави. Життєва мудрість і практичний досвід моральних авторитетів є ефективним підґрунтям для виховання молодого покоління постколоніальної нації. Політичне буття сучасної молоді нагально потребує трансформації її поведінки з позиції сервільного придатку держави до фази активного й свідомого учасника соціальних перетворень. Задекларований проєкт інтеграції України до євроспільноти передбачає виховання не патерналістськи налаштованих виконавців абсурдних рішень антиукраїнської влади, а національно свідомих громадян, що прагнуть бути господарями на своїй землі.

Треба наголосити, що парадигму толерантності потрібно цілеспрямовано культивувати у навчально-виховному процесі молоді. Умовою толерантності людини є засвоєння культури, духовності, традицій, історії свого народу, що формують національну свідомість й політичну активність громадян. У постмайданний період проблема морального виховання молоді набуває великої актуальності. З відходом у потойбічний світ таких моральних авторитетів нації, як Михайло Горень, Євген Сверстюк, Богдан Гаврилишин, Євген Грицьак, Любомир Гузар, Мирослав Попович, Левко Лук'яненко знижується соціальний імунітет нашого суспільства, втрачаються алгоритми його політичної динаміки. У результаті маємо те, що в українському суспільстві, за словами філософа С. Дацюка, «збиті моральні орієнтири». Звідси впливає провідна місія нашого покоління – намагатися продовжити шляхетну справу моральних авторитетів, здійснюючи альтруїстичне служіння своєму народу. Життєва мудрість й громадянське сумління пасіонарних особистостей мають артикулюватися як маркери соціальної комунікації, що детермінують креативні сенси, задають стратегічні алгоритми й толерантні візії нації.

Узагальнюючи вищесказане, треба відзначити, що постмайданна еволюція української спільноти – це період її біфуркації, балансування між демократичним вектором розвитку й азійським алгоритмом політичної деспотії. Успішне вирішення цієї дилеми залежатиме від сукупної волі зрілих, морально притомних й національно свідомих індивідів, що спроможні жертвовно виборювати політичну суб'єктність держави. Ми переконані, що парадигма моральної доброчесності й політичної толерантності народу неодмінно здолає ворожнечу і насилля агресивного неоімперіалізму. На основі засвоєння і переосмислення кращих надбань минулого, враховуючи толерантні поради і настанови моральних авторитетів нації, ми маємо формувати нову перспективу соціально-політичного розвитку української держави.

Література:

1. Капсамун І., Торба В. В пошуках моралі й авторитетів. *Газета День*. 2017. № 135–136.
2. Небоженко В. Скелет нації: герої – авторитети – мудреці : веб-сайт. URL: <http://informat.com.ua/uk/skelet-natsiyi-geroyi-avtoriteti-mudreysi/> (дата звернення: 9.11.2024).

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-453-8-19>

ОБСТОЮВАННЯ ЦІННОСТЕЙ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ В ЕПОХУ ГЛОБАЛЬНИХ ЗМІН

Гречкосій Р. М.

докторант кафедри філософії

*Навчально-науковий інститут філософії та освітньої політики
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова
м. Київ, Україна*

Беззаперечним є той факт, що весь світ знаходиться в втягнутому в процес тотальної глобалізації. Не виключенням цього є і наша українська культура, яка попри тяжкі втрати культурної спадщини через війну ще й розпоршується завдяки трансформаційним силам, якими тисне глобалізація.

Як зазначає Френсіс Фукуяма, який свято вірить та обстоює ідеї «глобалізованої демократії», глобалізація є явищем, яке розпочалося геть далеко до початку XXI століття. «Поширення комунікаційних і транспортних технологій посприяло ще одній важливій зміні, яка відбулася протягом цього самого періоду: появі ранньої форми глобалізації, завдяки якій ідеї в безпрецедентних масштабах почали перетинати політичні кордони. До 1800 року розвиток політичних інститутів відбувався переважно в контексті окремих суспільств, хоч деякі з них мали досить великий розмір» [1, с. 35]. Той нестримний економічний розвиток, який розпочався після 1800 року призвів до утворення нових форм соціальної мобільності, між суспільствами почала налагоджуватися комунікація, хоча й була не надто вже інтенсивною. Той період в якому живемо ми – є не чим іншим, як вивершенням глобалізаційного процесу, оскільки йому максимально сприяють надшвидкісні технології, засоби зв'язку та комунікації тощо. Відповідно на момент сьогодення ми маємо певний результат